

*The paper reviewed the use of pedagogical ideas of S.Frene in innovative development of the theory and practice of education in Russia at the end of XX - beginning of XXI century. The most promising area was their indirect use as a conceptual framework for the author's educational system, teaching pedagogy. The development of the latter, reflecting a humanistic and democratic renewal of national education, proves the relevance and significance of pedagogical ideas of S.Frene in the process.*

**Strategy of education, humanism, democracy, activities telnostnoe training, experiment, creativity, self-development, social activity.**

УДК 378.11

## **НЕТРАДИЦІЙНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

***Л.Л. Білан, кандидат педагогічних наук, доцент***

*У статті розкрито комплекс нетрадиційних форм організації науково-методичної роботи викладачів у вищому навчальному закладі як один із шляхів активізації їх професійної педагогічної діяльності та творчого здійснення інноваційного навчання.*

***Науково-методична робота, нетрадиційна форма, професійна педагогічна діяльність, творчість***

**Постановка проблеми в загальному вигляді.** В умовах розбудови національної системи освіти важливого значення набуває діяльність вищих навчальних закладів як провідних науково-методичних центрів, що значно залежить від творчості науково-педагогічного колективу, який, насамперед, являє творчу співдружність талановитих, висококваліфікованих людей, організаційно об'єднаних єдиною метою і діяльністю, у процесі якої кожен робить свій індивідуальний внесок у колективну творчість. Важливими умовами ефективної роботи науково-педагогічного колективу є згуртованість, сумісність співробітників, психологічний клімат, колективна думка, традиції та творчий потенціал.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Підготовка науково-педагогічних кадрів постійно знаходиться в центрі підвищеної уваги з боку науковців, оскільки зміни в будь-якій сфері діяльності повинні починатися з перетворень її суб'єкта. Зміна ролі викладача та характеру його праці в умовах інформаційного суспільства, змушує по-новому подивитися на проблеми розвитку особистості педагога, модернізації його професійних знань та вдосконалення методичної майстерності. Такі елементи профе-

сійної педагогічної діяльності, як постійне прагнення до підвищення якості навчально-виховного процесу, результативності методів навчання й виховання, самоосвіта та самовдосконалення, розглядаються сьогодні не просто як досягнення окремих педагогів, а як вимоги до всіх викладачів.

У вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці можна виділити декілька напрямів дослідження зазначеної проблематики. Перший пов'язаний з аналізом складових процесу професійної підготовки викладачів (В. Краєвський, З. Равкін, О. Щербакова, П. Щербань); другий – особливостями формування педагогічної культури (О. Барабанщиков, В. Гриньова, Н. Крилова та ін.); третій – питанням професійної педагогічної діяльності (Ш. Амонашвілі, Н. Кузьміна, Ю. Кулюткін, І. Прокопенко); удосконаленням педагогічної майстерності (Н. Бабич, А. Мудрик, Н. Тарасевич) або педагогічної творчості (В. Загвязінський, В. Кан-Калік). Однак, поза увагою дослідників залишилися важливі питання, які пов'язані з системою науково-методичної роботи педагога в умовах вищого навчального закладу.

У зв'язку з цим, **мета даної статті** – дати комплексну характеристику нетрадиційним формам організації науково-методичної роботи, що пов'язані з професійною творчою діяльністю викладача вищого навчального закладу.

**Виклад основного матеріалу.** На початку ХХІ ст. відбувається формування новітньої освітньої парадигми вищої школи, у межах якої надзвичайно важливу роль відіграє науково-педагогічний колектив, його професійність, фаховість, здатність до розв'язання складних завдань, що пов'язані з організацією всіх ланок навчально-виховного процесу. Саме від моральних і якісних характеристик науко-педагогічних працівників та їх інтелектуального рівня залежить рівень якості підготовки фахівців у різних галузях знань, їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Оптимальний науково-педагогічний колектив поєднує в собі різні соціологічні групи: старих і молодих, з великим науковим стажем роботи та початківців, генераторів ідей і виконавців. Однак, для того, щоб цей колектив працював ефективно, кожен із працівників повинен точно знати свої обов'язки, завдання і кінцевий результат роботи. В свою чергу ефективність науково-педагогічної творчості, оптимальне використання потенціальних можливостей викладачів залежать від раціональної організації праці, рівня керівника, його вміння працювати з членами колективу та організувати управління ним, оскільки мистецтво керівництва вищим навчальним закладом й полягає в тому, щоб усі його працівники об'єднували єдині педагогічні переконання, та ідивідуальна творчість кожного з них переросла в єдиний потік колективної майстерності та колективного досвіду роботи.

Науково-методична робота – це чітко організована цілісна система взаємопов'язаних дій і заходів, яка ґрунтується на досягненнях педагогічної науки, передового педагогічного досвіду й конкретному аналізу діяльності науково-педагогічних працівників та спрямована на отримання ними нових знань та всебічне підвищення професійної майстерності кожного з них, збагачення й розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу вищого навчального закладу.

Науково-методична робота, як і будь-яка інша, вимагає певної організації праці, ефективність якої залежить як від моральних та інтелектуальних якостей працівників, так і від умов праці, матеріально-технічного забезпечення й обслуговування.

Особливостями роботи педагогічного колективу, що впливають на ефективність науково-методичної роботи є: імовірний характер результатів, що вимагає від науково-педагогічних працівників організованості, терпимості і вольових якостей; унікальність, яка обмежує використання типових методик і рішень, на відміну від матеріального виробництва; складність, комплексність, які підвищують вимогливість до науково-педагогічних працівників процесі сумісної праці; масштабність і трудомісткість, що ґрунтується на вивченні значної кількості об'єктів і експериментальної перевірки отриманих результатів; зв'язок з практикою.

Важливими принципами організації науково-методичної роботи у вищому навчальному закладі є: наступність, колективність, динамічність, мобільність, самоорганізація і творчий підхід. Зокрема, творчий підхід означає, що науково-педагогічний працівник на всіх етапах роботи прагне пояснити факти, явища, предмети, знайти щось нове в педагогічній науці. Творчий підхід ґрунтується на вивченні і узагальненні наявних знань, критичному їх осмисленні та створенні нових наукових педагогічних концепцій [3, с. 74].

Науково-методична робота – це система заходів, спрямованих на удосконалення навчально-виховного процесу і умов інтелектуальної праці, що вимагає раціонального поєднання її знарядь та предметів (обладнання, інвентар, первинна інформація) і інтелектуальних елементів (алгоритм, програми, методика) [4, с. 35].

Досить слушною, на наш погляд, в даному випадку, є думка М. Савчина про те, що "інтелектуальна обдарованість – необхідна, але недостатня умова творчої активності". Найважливіші компоненти, які потрібні для творчої діяльності, – чутливість до проблем, незалежність у складних ситуаціях [5, с. 208]. Заслуговує на увагу думка вченого також про те, що процес творчого інтелектуального пошуку вимагає мужності, інакше особистість може зупинитися на півдорозі до результату. Творчій особистості доводиться переживати особливе психічне напруження. Творчих людей характеризують самостійність суджень, упевненість у собі, здатність бачити в труднощах нові можливості, ризикувати, сміливість, наполегливість, самоповага. Творча особистість самодисциплінована, здатна відкласти задоволення, вона терпляча до невизначених ситуацій. Їй притаманні високий ступінь відокремленості й особистої автономії, схильність до ризику, високий рівень самоініціативи, прагнення виконувати завдання якнайкраще.

Інтелектуальна творча діяльність, спрямована на здобуття і використання нових знань, і є науково-педагогічною діяльністю. Вона існує в різних видах – від дослідницької, інформаційної до педагогічної [5, с. 209].

За методикою колективної інтелектуальної творчості визначаються такі нетрадиційні форми науково-методичної роботи у вищому навчально-

му закладі як ярмарок педагогічної творчості, "педагогічні розсипи", науково-методичні вернісажі, панорами науково-методичних знахідок, авторські дошки майстрів педагогічної справи та педагогічні портрети творчого колективу, клуби творчих педагогів.

На сучасному етапі розвитку вищої освіти України з метою активізації професійної педагогічної діяльності в умовах вищого навчального закладу досить широко використовуються та кі форми колективної роботи як науково-методичний фестиваль, міст, ринг, аукціон, турнір, "розумовий штурм" [1, с. 14].

Науково-методичний фестиваль – це багатопланова разова форма науково-методичної роботи з великою аудиторією, що передбачає пропаганду перспективного педагогічного досвіду та обмін досвідом з упровадження нових педагогічних ідей. На фестивалі знайомляться з інноваційними освітніми технологіями, нестандартними формами проведення навчальних занять та іншими формами навчально-виховної роботи, які виходять за межі традицій та загальних стереотипів.

Науково-методичний міст – одна з найактивніших форм науково-методичної роботи, яка як різновид дискусії проводиться для розвитку практичних навичок з проблем навчання й виховання (наприклад, реалізація принципу демократизації в навчально-виховному процесі) і відрізняється складом учасників, до якого залучають представників Міністерства освіти і науки України, педагогів різних вищих навчальних закладів, керівників науково-методичних центрів, батьків та вихованців.

Науково-методичний ринг – форма роботи з науково-педагогічними працівниками, спрямована на пошук, розвиток, підтримку перспективного педагогічного досвіду або пошук нових ідей та шляхів вирішення актуальних проблем освіти. Науково-методичний ринг сприяє вдосконаленню знань педагогів, виявляє їх ерудицію. Його проводять у разі виникнення суперечностей, альтернативних точок зору, діаметрально протилежних думок.

Підготовка й проведення науково-методичного рингу складаються з кількох етапів. Перший етап включає вибір науково-методичної проблеми та визначення завдання науково-методичного рингу. Другий етап передбачає підготовку опонентів, кожен з яких має групу підтримки. Третій етап присвячений захисту науково-методичної ідеї. На четвертому етапі відбувається підбиття підсумків рингу, журі оцінює рівень захисту певної думки. Паузи, що виникають у процесі проведення науково-педагогічного рингу, заповнюють ігровими завданнями та розв'язанням педагогічних ситуацій – сукупність умов і обставин, які вимагають швидкого прийняття педагогічно правильного рішення.

Науково-методичний аукціон – форма творчого "продажу-купівлі" певних ідей, думок, винаходів з метою засвоєння нових понять з певної теми, проблеми, конкретної навчальної дисципліни, стимулювання педагогів до пошукової роботи, поширення творчих ідей педагогів-практиків та досвіду їх роботи.

"Розумовий штурм" – короткотермінове разове об'єднання групи науково-педагогічних працівників з метою оволодіння конкретною методичною ідеєю, прийомом або пошуку нових шляхів розв'язання складної навчально-методичної проблеми (наприклад "Який ланцюжок дій формування умінь та навичок ви б запропонували для успішного функціонування процесу розвивального навчання?"). Особливістю "розумового штурму" є максимальна концентрація уваги учасників на обраній проблемі, найбільш стислий термін її вирішення, активна участь усіх учасників. Для реалізації цих завдань психологи рекомендують відрив від звичайних умов, спілкування тільки у відібраній групі педагогів з метою заглиблення в проблему.

Професійну педагогічну діяльність науково-педагогічних працівників також стимулюють творчі звіти науково-педагогічних працівників, педагогічні консилиуми, створення громадських науково-дослідницьких інститутів та творчих навчально-наукових лабораторій у структурі вищого навчального закладу, аналіз та впровадження передового педагогічного досвіду, захист інноваційного проекту тощо.

Творчий звіт науково-педагогічного працівника спрямований на пошук, підтримку і пропаганду передового педагогічного досвіду, а також діяльності всього науково-педагогічного колективу з питань впровадження нових технологій навчання та форм і методів організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах.

Аналіз та впровадження передового педагогічного досвіду – навчально-виховна чи організаційно-педагогічна діяльність, у процесі якої стабільні позитивні результати в розв'язанні актуальних педагогічних проблем забезпечуються використанням оригінальних форм, методів, прийомів, засобів навчання та виховання, нових систем навчання або завдяки інтеграції вже відомих форм, методів, прийомів і засобів організації навчально-виховного процесу [2, с. 23].

Впровадження передового педагогічного досвіду – упорядкована система діяльності науково-методичних центрів, об'єднань тощо, яка передбачає попереднє навчання методики роботи конкретного педагога-новатора на спеціальних семінарах-практикумах, у базових навчальних закладах, де здійснюється дослідна робота з впровадження в практичну діяльність педагогів передового досвіду на заняттях, контроль з боку адміністрації ВНЗ, науково-методичних кабінетів та відповідних відділів Міністерства освіти і науки України, підбиття підсумків та обговорення їх на науково-методичних радах.

Захист інноваційного проекту – нова форма індивідуальної науково-методичної роботи, пов'язана з попередньою розробкою та наступним публічним захистом інноваційних підходів до вирішення певної педагогічної проблеми. Метою організації і проведення такого заходу є розробка нових підходів до вирішення педагогічних проблем, конкретних педагогічних технологій, спрямованих на вдосконалення навчально-виховного процесу, підготовка методичних кадрів до інноваційної діяльності в галузі освіти, формування банку даних про інновації, їх аналіз та експертиза [2, с. 24].

Наукова спрямованість методичної роботи у вищому навчальному закладі посилюється проблемними семінарами, консультаціями з провідними науковцями в галузі педагогіки; творчими науковими дискусіями та дебатами, що передбачають колективне обговорення питань, що викликають суперечки, обмін думками, ідеями між кількома учасниками для прийняття і відстоювання своїх рішень. Вони вчать критично мислити, досліджувати різні педагогічні проблеми, переконливо викладати свої погляди аудиторії. Стимулюють науково-методичну роботу викладачів у вищому навчальному закладі й практикуми, школи педагогів-початківців; науково-методичні семінари та сесії, одним із результатів яких є презентації науково-методичних розробок – видань, які містять конкретні матеріали щодо підготовки та проведення навчального заняття чи заходу та поєднують методичні поради й рекомендації.

**Висновки.** Отже, зростання соціальних вимог до закладів вищої освіти вимагає підвищення професійного рівня педагога. Педагог сучасного вищого навчального закладу повинен не просто вчити чи виховувати, він повинен формувати духовно-інтелектуальну, творчу особистість, адаптовану до нових умов, різнобічно розвинену, соціально зрілу, яка успішно засвоює ціннісно-нормативний досвід поколінь, виробляючи свій власний досвід діяльності, творчості, спілкування. Відтак, особливого значення набуває розвиток педагогічної творчості і підвищення на цій основі результативності навчально-виховного процесу, створення колективу односторонців, які б усвідомили значення своєї ролі у суспільстві і на основі цього безперервно самовдосконалювались, що ставить принципово нові вимоги перед їх керівниками щодо розвитку творчого потенціалу педагогічних колективів взагалі і кожного педагога зокрема.

**Актуальними напрямками подальшої розробки окресленої проблеми** є уточнення поняття "творчої компетентності" викладача сучасного вищого навчального закладу, дослідження та детальний аналіз її складових, рівнів сформованості та критеріїв їх визначення.

### Список літератури

1. Даниленко Л.І. Експертиза інноваційних освітніх проектів та технологія їх здійснення / Л.І. Даниленко, В.І. Довбищенко // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. – К., 2001. – Вип. 4. – С. 12-17.
2. Инновационные технологии в гуманитарном вузе / Научн. ред. В.И. Носков. – Донецк: Лебедь, 2002. – 288 с.
3. Лісова Н.І. Забезпечення безперервності педагогічної освіти молодих вчителів / Н. І. Лісова // Вісник Черкаського держ. ун-та ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2001. – Вип. 26: Сер.: Пед. науки. – С. 74-80.
4. Носков В.І. Психологічні засади підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників в умовах вищої школи. – К.: Вид-во КПУ, 2005. – 232 с.
5. Савчин М. В. Загальна психологія : навч. посіб. / М. В. Савчин. – К. : Академвидав, 2011. – 464 с.

*В статье раскрыт комплекс нетрадиционных форм организации научно-методической работы преподавателей в вузе как один из путей*

*активизации их профессиональной педагогической деятельности и творческого осуществления инновационного обучения.*

**Научно-методическая работа, нетрадиционная форма, профессиональная педагогическая деятельность, творчество**

*The article discloses a complex non-traditional forms of organization of scientific and methodical work of teachers in high school as a way to enhance their professional pedagogical activity and the creative implementation of innovative learning.*

**Scientific and methodical work, a form of alternative medicine, the professional pedagogical activity, creation**

УДК 159.923.2

## **КОНФОРМНІСТЬ В ЦІЛІСНІЙ СТРУКТУРІ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОГО ПІДЛІТКА**

***П. Блозва, магістрант психолого-педагогічного відділення  
інституту педагогіки і психології  
Тернопільського національного педагогічного університету  
імені Володимира Гнатюка***

*У статті здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми конформності. Визначено місце конформності в структурі особистості старшого підлітка. Виділяються та обґрунтовуються показники конформності у старшому підлітковому віці. Особлива увага приділяється кореляційному та факторному аналізу, на основі якого виділено чотири фактори формування конформної поведінки у старшому підлітковому віці.*

***Конформізм, конформність, якості особистості, старший підліток, залежність, екстернальність, локус контролю, сила особистості.***

**Постановка проблеми.** Відомий такий вислів у Стародавньому Римі: «Всі сенатори хороші люди, а Сенат Риму – хижий звір». Нажаль, наше життя інколи підтверджує справедливість цього висловлювання, адже прояви масового психозу, колективної істерії в яскравій чи то прихованій, чи у відкритій формі – це не таке вже й поодиноке явище в нашому суспільстві. Явище сумне і навіть трагічне. З іншого боку, людина – істота колективна і не може повноцінно існувати без подібних собі, і бувають моменти, коли необхідно об'єднатися перед певною загрозою, небезпекою.